

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/138863,Pawel-Was-Harcerstwo-Konspiracyjne-Polski-Konspiracyjne-Wojsko-Polskie.html>
02.03.2026, 11:32

Paweł Wąs: Harcerstwo Konspiracyjne Polski – Konspiracyjne Wojsko Polskie

Na skutek ograniczania przez komunistów działalności niezależnego harcerstwa, na terenie całego kraju tworzone tajne zastępy oraz organizacje na podbudowie harcerskiej. Jedną z nich powstała w Tomaszowie Mazowieckim.

24.02.2024

Członkowie HKP-KWP w lesie nad Pilicą wiosną 1953 r. Drugi od prawej dowódca organizacji Henryk Borkowski

Działalność

Założki organizacji miały miejsce na początku 1952 r., gdy przedwojenny harcerz i były żołnierz Armii Krajowej Henryk Borkowski (ur. 1923) postanowił utworzyć antykomunistyczny związek, zainspirowany w dużej mierze przez polskojęzyczne audycje zachodnich rozgłośni radiowych. Początkowo werbunki dotyczyły osób znanych z działalności w ZHP, w którym przez pierwsze lata powojenne Borkowski był hufcowym. Później krąg werbowanych, głównie młodych osób deklarujących poglądy antykomunistyczne, znacznie się rozszerzył. Przyjęto pseudonimy oraz fałszywe nazwiska, a każdy nowy członek składał przysięgę wierności. W skład organizacji weszli młodzi chłopcy i dziewczęta pochodzący z robotniczych rodzin, którzy w większości znali się od wielu lat, mieszkając obok siebie i uczęszczając do tych samych szkół. Część chłopców grała w piłkę nożną w tomaszowskim klubie sportowym „Ogniwo”. Organizacji nadano nazwę Harcerstwo Konspiracyjne Polski (HKP).

Odbываły się spotkania, na których przeprowadzano pogadanki polityczne oraz szkolenia

z terenoznawstwa, musztry, sanitarne, posługiwanie się bronią, zasad konspiracji i inwigilacji. Uważano, iż wkrótce nastąpi wybuch konfliktu zbrojnego. Borkowski opracował specjalne „lekcje”, dotyczące kluczowych dla organizacji o podbudowie harcerskiej kwestii. Miano przeciwstawiać się rusyfikacji i bolszewizacji młodego pokolenia, osiąganey przez fałszywe nauczanie historii Polski, walkę z religią i Kościołem katolickim, demoralizację i rozpijanie młodego pokolenia. Podkreślano, że w chwili walki nie może zabraknąć młodzieży harcerskiej, mającej chlubne karty w działalności niepodległościowej. Zbierano informacje o komunistycznych działaczach politycznych, funkcjonariuszach UB i MO. Planowano kolportaż ulotek, jednak niepowodzeniem zakończyła się akcja zdobycia maszyny do pisania. W lasach spalskich na prawym brzegu Pilicy wybudowano specjalny bunkier, który miał służyć jako kryjówka w przypadku zagrożenia aresztowaniami. Od początku działalności w posiadaniu HKP był pistolet marki „Sauer” z kilkoma sztukami amunicji, przechowywany przez Borkowskiego od czasów okupacji. Latem 1952 r. jeden z członków przekazał znaleziony na tomaszowskim cmentarzu pistolet kal. 7.65 mm, zaś inny – straszak marki „Em-Ge”, przerobiony wkrótce na amunicję flowerową.

W sierpniu 1953 r. doszło do przekształceń organizacji HKP, która połączyła się z grupą Józefa Żerka z okolic Wolborza. W jej skład wchodził m.in. członkowie rozbitej przez UB w 1950 r. organizacji „Słońce”, którzy wyszli na wolność na mocy amnestii. Niemal wszyscy byli pochodzenia chłopskiego. Odtąd organizacja zmieniła nazwę na Konspiracyjne Wojsko Polskie. Przyjęto statut, wydawane były rozkazy, tworzone plany szkoleniowe. Nowi członkowie zostali zaprzysiężeni i przeprowadzili kilka akcji ekspriopracyjnych, aby pozyskać środki na działalność.

Śledztwo

Szeroko zakrojone działania komunistycznych organów represji w celu rozbicia organizacji przyniosły efekty w końcu października 1953 r. Po jednej z akcji ujęto Józefa Żerka i innych członków jego grupy. Zbiegło się to w czasie z ustaleniami operacyjnymi na podstawie doniesień agentury. Dalsze aresztowania były kwestią czasu. W ręce UB wpadło całe archiwum organizacji, co pozwoliło aresztować niemal wszystkich członków. Z 36 osób zaangażowanych w działalność HKP-KWP aresztowanych zostało 29. Wstępne przesłuchania odbywały się w siedzibie MUBP w Tomaszowie. Następnie transportowano wszystkich do WUBP w Łodzi, gdzie odbywało się dalsze śledztwo prowadzone przez Wydział III, a następnie Wydział Śledczy. W trakcie przesłuchań część członków organizacji HKP-KWP była bita. Na przełomie 1953 i 1954 r. sformułowano siedem aktów oskarżenia.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Artykuł